

TISZATAJ

1958. március

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI LAP

Ara 2 Ft

A tartalomból:

Mikszáth Kálmán
egy elfeledett
elbeszélése

Juhász Gyula
ismeretlen verse
és levelei

Emlékezés
Gábor Andorra

Karácsonyi Béla:

PROVINCIA és FŐVÁROS

I.

NEHÁNY esztendővel ezelőtt egyik fővárosi irodalmi folyóiratunkban egy levélformájú, rövidlélegzetű cikkcske – azóta diszsidált szerző tollából – megkísérelte a figyelmet előterébe állítani a centrum és vidék problémáját («Levél Sopron sebeitől», – Csillag, 1954. 2172–2175. old.). Megjelenését nemigen követte visszhang. Nyilvánvalóan nem azért, mintha a téma érdektelen vagy időszerűtlen lett volna. Inkább a hevenyészett kérdésfelvetés, a mélyebb elemzés és a konkrétumok hiánya, valamint az erősen túlzó, pesszimista szemlélet okozhatta, hogy a levélke a kulturális közvélemény illetékes fórumai részéről lényegében megválaszolatlanul maradt. Nem nyertek cáfolatot az olyan – feltétlenül vitatható, sőt téves – megállapítások, nem egyszer alaptalan vádak, hogy népi demokraciánk kultúrpolitikájának egyes negatív tendenciái következtében a vidék »szellemi holtpontra« jutott, hogy a »forradalmi centralizmus« a vidéken holmi »légüres teret« teremtett, hogy az országos sajtó nem méltatja figyelemre a fővároson kívül születő szellemi produkciókat, hogy a vidék szellemi életének holmi »feltámasztására« van szükség stb. Megállapításainak zöme már a megjelenés időpontjában sem volt helytálló s a fejlődés azóta is számos probléma élet elvette. A cikk negatív alaptonusát még a helyes szempontok (helytörténet ápolásának, a műemlékek fokozottabb feltárasának sürgetése stb.) sem bonthatták meg; annál kevésbé, mert – többek között pl. – vidéki folyóiratok, irodalmi társaságok létrehozását kívánta, mi alatt teljességgel figyelmen kívül hagyta, hogy ilyen folyóiratok, társaságok igenis voltak a nagyobb kultúrközpontokban. Működésüket nem mi szakítottuk félbe, hanem az ellenforradalom.

Egyrészt tehát a kérdésnek akkori, ilyen módon történt felvetése nem volt alkalmas a probléma megoldására, másrészt az azt követő hallgatás sem vihette előbbre a tisztázódás ügyét. Mind-eből azonban korántsem azt a következtetést kell levonnunk, hogy maga a probléma nem létezik. Megléteét bizonyítja az, hogy foglalkoztatja az embereket, elsősorban a vidéki értelmiségieket. Eppen körülhatárolatlansága következtében valódi jelentőségén és súlyán nem egyszer túl is nő. Ezért lehet, s talán nem is szükségtelen kezdeti kísérletet tenni arra, hogy elemezzük, a maga helyére próbáljuk tenni, esetleg néhány ösvényt törjünk a megoldás szélesebb útjához; mindenekelött azonban a magunk szerény eszközeivel és lehetőségeink között szélesebbkörű vita és kölcsönös erőfeszítés kiváltását szeretnénk elérni: két partról munkálva épül leggyorsabban a híd.

1. Néhány kérdés általánosságban

A VIDÉK ÉS CENTRUM problémája egyfelől nem újkeletű, másfelől nem szűkebben vett értelmiségi vagy kulturális kérdés csupán. Történeti síkon azt mondhatjuk, hogy a különböző társadalmi formákban más és más tartalommal, változatos alakokban jelentkezett.

A magyar fejlődésben a nemzetváltásnak tragikus sorsfordulók által sokszor megszakított s ezért hosszúra elnyúlt folyamata vetette fel a nemzeti központ, a főváros megteremtésének szükségességét. A természeti gazdaságon alapuló autarkia, a széttagolódással küszködő feudális állam korá-

ban még megfeleltek a célnak – a helyi gócek mellett – a változó központok, a királyi udvar időleges székhelyei. A központosított állam megteremtésére irányuló törekvés, az egységes, össznemzeti piac kialakulásának egyre sürgetőbb ügye, az idegen centrum – Bécs – ellensúlyozása, a nemzeti függetlenség kivívása, önálló gazdaság és kultúra megteremtése, illetve felvirágoztatása a későbbi időkben (15–19. század) többé-kevésbé együtt járt a nemzeti centrum létrehozását célzó helyes erőfeszítésekkel. Ez a folyamat, természetesen, önálló és részletes tudományos elemzést igényel, aminek elvégzése korántsem lehet ennek a cikknek a feladata. Hasonlóképpen nem foglalkozhatunk a probléma gazdasági, társadalmi és politikai oldalával sem, amelyekhez csupán mint egyik komponens tartozott hozzá a szellemi központ kialakítása: ez a nemzeti értelmiség legjobbjainak, a nemzeti kultúra munkásainak szemében fejlődésünk egyik sorsdöntő kérdésévé nőtt. De tegyük mindjárt hozzá, hogy nem öncélúan, hanem az egész nemzet felemelkedésének eszközeként. Ezt célozta – hogy csak néhányat említsünk – Csokonai víziója a somogyi iskoláról, Széchenyi álma a magyar parlag feltöréséről, Kossuth heroikus küzdelme a belső forrásokból születő feltámasztásért. És fordítva: a parlag hívei, a feudális nacionalizmus képviselői, a romantikus antikapitalisták mind a vidéket idealizálták, a peleskei notárius szemével nézték a centrum kérdését. Bonyolította a dolgot az, hogy a lehetséges központ, Pest és Buda megmagyarosodása lassan haladt.

Amíg a centrum ki nem alakult, vidéki gócek őrizték a tüzet. A régi Sárospatak, Debrecen, a 19. századi Keszthely (az agrárkultúra kisugárzásával) és számos más városunk történelmi szolgálatait tett nemzeti kultúránk kialakítása ügyének. De országos centrummá nem válhattak, mert nem rendelkeztek az ehhez szükséges valamennyi feltétellel, adottsággal. Még kevésbé volt talajuk az olyan jószándékú, de alapjukban elhibázott, utópisztikus elképzeléseknek, mint amilyen Kazinczy volt, aki – jobb híján – Széphalmot akarta irodalmi központtá emelni.

A kapitalizmus kibontakozása megteremtí végre az igazi centrumot, Budapestet, de a vidék kultúráját még számos kiemelkedő egyéniség és nagy alkotás jémelezi. A Niklán élő Berzsenyi nem maradt utódok nélkül: Madách Sztregován alkot, Arany János Nagykorönsön tanít és ír, – nem is szólva Petőfiről, aki szinte az egész országban otthon van. Ady Nagyváradon bontogatja szárnyait. De nagy költőek már Budapestet avatja: átléptük a 20. század küszöbét. Ettől kezdve az Ér itten torkollik be az Óceánba, ide kell betörni az új idők dalaival. Akinek ez nem célja, vagy nem sikerül, élete végéig kissé »vidéki« marad, mégha Tömörkénynek, Juhász Gyulának vagy Mórának hívják is, mert csak »fent« biztósítható az a nyilvánosság, amely lehetővé teszi a szellem embere számára, hogy »látva lássák«. Létreött a magyar Urbs, s ezzel az új szakadék közte és a provincia között. A vidéki értelmiségi kezdi Horatius szemével nézni a Forumon nyüzsgő sokadalmat s ugyanakkor kissé irigyelni is, hogy a szellemi élet mértékadó fórumai mind Budapesten vannak: a vidékre kerülő pestiek viszont szinte száműzöttek tekin-

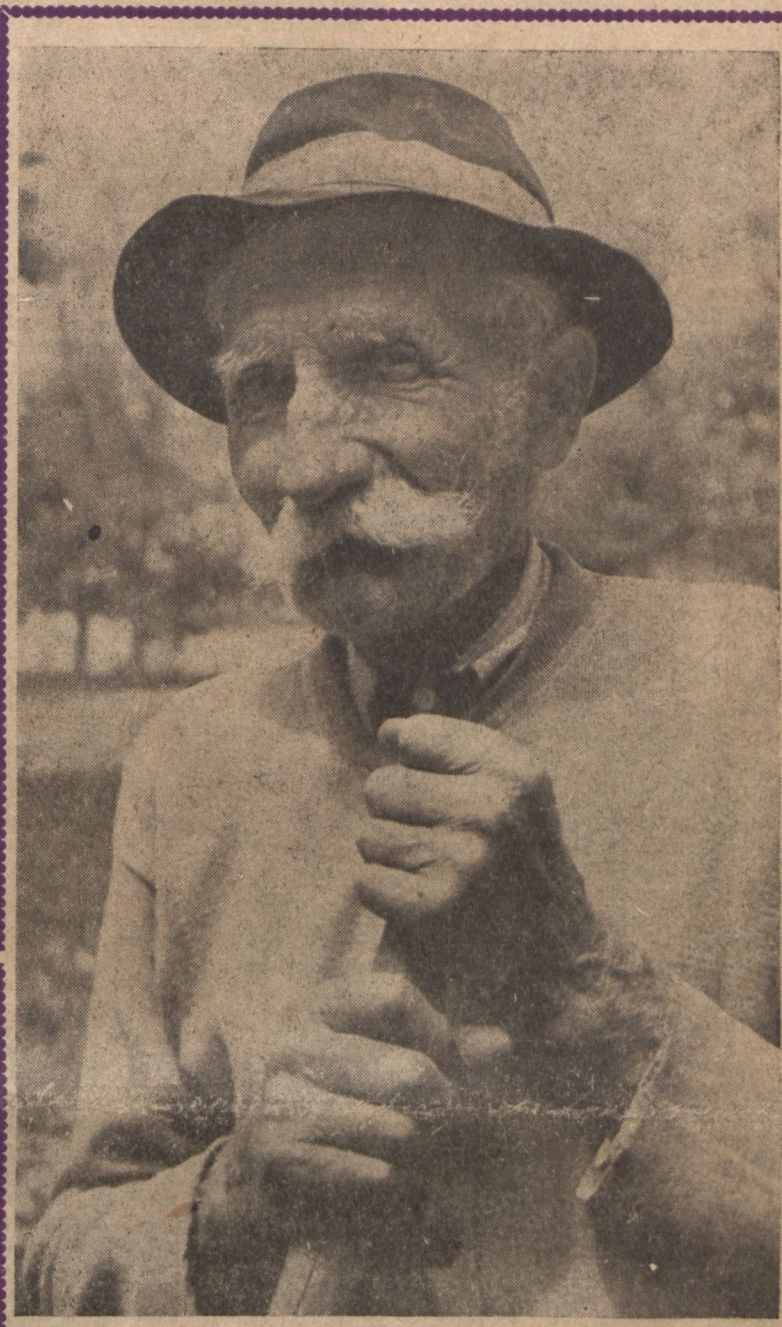
tik magukat, mint megannyi Ovidius Tomi-ban. Kibomlott s nagyra nőtt az a jelenség, amelyet egy nekikeseredett, ironikus percében talán Petőfi érzékelt először s ábrázolt gúnyorosan:

»Szegény, szegény falusiak
S kisvárosbeliek!
Mi élünk csak valódilag,
Mi boldog pestiek!«

(»A boldog pestiek«, 1844.)

A VÍZVÁLASZTÓ egészen nyilvánvalóan az imperializmus kialakulása. A szellemi szabadversenyt egyre inkább felváltja Budapest monopolisztikus helyzetének kiépülése. A színház, a hangverseny, az irodalom, a könyvkiadás, a nyomda, a tárlat, a tudományos kutatás mind jobban a tőkés vállalkozók vadászterületévé alakul, s az erősen koncentrált magyarországi burzsoázia túlnyomó többségét kitevő pesti közönség tömegizlése dönti el a sikert vagy bukást, diktálja a bestseller jegyzékét. A gazdaságilag erősebb fővárosi burzsoázia természetesen minden téren, így a szellemi produkciók értékesítésének területén is elnyomja gyengébb vidéki partereit. Közben maga is külön védelmet igényel a mintaképével, Béccsel, melynek történelmi előnyét rohamlépésekkel akarja behozni.

Az első világháború után az elment még jobban kielemeződött, szembetűnőbbé vált az aránytalanság: Budapest az osztrák-magyar monarchiába betagolt ország kezei, de viszonylag gyorsirányú kapitalista fejlődése során keletkezett hatalmas – »Nagymagyarországra« szabott – centrum volt, s a túlméretezettségéből fakadó minden hátrányos következmény a monarchia szétbomlása után megerősödve gyűrűzött szét az országban. Az ellenforradalmi rendszer negyedszázados uralma alatt nemcsak a haladó kultúrát irtották tüzzel-vassal, cenzúrával és fekete-listával, hanem – kevés kivétellel – a vidék szellemi életét is általában sorvadni hagyták. A pangás, a válságok, az értelmiségi túltermelés szomorú folyamatait elsősorban a vidék szellemi élete selyemte meg. Művészei, írói, tudósai – még ha az alkotás minimális előfeltételeinek biztosítását nagy ügyvel-bajjal ki tudták is szerencsés esetben veredezni – a közönséggel való kapcsolat megteremtéséig csak ritkán juthattak el. A szó jobbik értelmében vett érvényesülés lehetősége is csak Pesten keresztül nyílhatott meg, s akit önmaga vagy sorsa nem kötött máshova, felvándorolt a fővárosba. Az értelmiségiek tudatába belevésődött az a meggyőződés, hogy mind anyagi, mind erkölcsi szempontból kifutottabb, érdemesebb akár harmad- vagy negyedrangságként is fent vegetálni, statisztálni, semmint vidéken vakok közt játszani a félszemű király szerepét. Az a néhány élvonalbeli értelmiségi, aki kénytelenségből vagy az áldozatok vállalásából nem menekülő hivatástudatból vállalta a száműzetést, még önmagán sem tudott segíteni, nem-hogy képes lett volna megakadályozni a vidék szellemi életének rohamos elszűkülését, kiszikkadását. Súlyosbítozza a helyzetet az, hogy hazánkban – konkrét történelmi okok következtében – nem alakultak ki a középső típusú nagyvárosok. Franciaországban Párizs mellett ott van Lyon, Marseille; Németországban Berlin mellett Hamburg, München, Olaszországban Milano, Nápoly, a Szovjetunióban Leningrád, Kiev,

TANULMÁNYFEJ

(SIFLIS JÓZSEF FELV.)

Lengyelországban Krakkó, Bulgáriában Plovdiv: a példákat lehetne sorolni. A mi vidéki »nagyvárosaink« alig-alig rendelkeztek számottevő nagyipari bázissal, s Horthyék egész uralma alatt inkább visszafejlődtek, semmint behozták volna elmaradásukat a lényegében stagnáló Pesttől. Ilyen körülmények közt aligha csodálható, hogy szellemi arculatukra általában a vidék egész kulturális életére rányomta a maga végzetes bélyegét a provincializmus.

A PROVINCIALIZMUS fogalma azon kategóriák közé tartozik, amelyek tartalmát egészen elevenen, határozottan érezzük, de a világos, elvi megalapozottságú, konkrét definiálás alól kisiklanak. A magyar fordítás »vidékiesség« nem sokkal visz közelebb bennünket a lényeg megértéséhez. Kétségtelen, hogy a provincializmus érintkezik azzal, amit lokálpatriotizmusnak (káros túlhajtása esetén helyi sovinizmusnak) neveznek. Pozitív tartalma ennek a szűkebb szülőföld szeretete – beleértve azt is, hogy büszkének vagyunk rá –, a helyi sajátosságok ápolása, hagyományok művelése. Negatív vonása lehet a leszűkített szemlélet, a helyi érdekek abszolútizálása. Az angolban a »provinciális« szónak kifejezetten pejoratív értelme van (»csiszolatlan«, »durva«). Hasonló színezettel jelentkezik a 17. századi francia irodalomban is. Corneille és Molière szemében az esetlenség, a választékoságot nélkülöző magatartás, enyhén neveléses modorosság megtestesítője. George Sand már egyenesen az ügyefogyottság és a rossz vidéki ízlés szinonimájaként kezeli. A mérték a centrum. Ehhez viszonyítva fejez ki határozott inferioritást: »C'est trop provincial pour des

Parisiens« (C. Doucet). A főváros az, amelyhez mérve minden, ami nem önmaga, ami távoli, vidéki, a központból kieső – óhatatlanul és eo ipso kissé »eccentrikus«, másodrangú, furán modoros, sájnálátraméltóan vagy mosolyognivalóan parlagias elemeket is tartalmaz. Ennek a negatív értékelésnek természetesen megfelelően a másik oldalon is a szintén negatív ellenpólus: a vidékiek helyi sovinizmussá túlhajtott lokálpatriotizmusa, a főváros-ellenesség (láncszerűen tovább: a városellenesség), amely – mint látszik – szintén nem lényegtelen alkotóeleme lehet a provincializmusnak; a centrifugális tendenciák érvényesülése, a szeparatista vesztély: ezt gyakran megpróbálta a maga érdekében kihátrálni a szellemi-politikai reakció, amire a provincializmusnak egy másik sajátossága adott lehetőséget – az elmaradottság, az időbeli elkeszttség. Ez gyakran még romantikus színezetű, holmi patriarális-idilli mázt is nyerhetett, a hagyományápoló konzervativizmus, a (nem mindig pozitív értékű) vidéki »romlatlanság« elvi lépést is magára kanyarította, s ebbe – mintegy vitorlába – bekapaszkodhatott a reakció szele. A provinciálisnak tehát »avult«, »anakronisztikus« melléközöngéje is volt.

Látható, hogy a provincializmus fogalma számos ráakódott érzelmi momentumot is hordozott, s ezek sorát tovább bővíthetjük. Egészen természetes például, hogy a több évtizedes periférius helyzet, a mellőzöttség, a kiszorítottság állapota a vidéki értelmiség tudatában óhatatlanul vagy a sértődöttség, a bizalmatlanság érzését váltotta ki, vagy ellenállást, vagy a kíméletlenebb pszichózisát. A

MIKSZÁTH KÁLMÁN EGY MAGYAR NEMES ÉS HÁZATAJA

A „nagy palóc“ mindig szíven viselte Szeged, az ő „fogadott szülőföldje“ irodalmi életének ügyét. Amikor (1894-ben) városunk első irodalmi folyóirata, a „Magyar Alföld“ megjelent, azonnal munkatársául szegődött, és az itt közzölt novellát küldte szegedi barátainak. A Mikszáth-bibliográfiák nem tartják számon, és arról sincs tudomásunk, hogy a „Magyar Alföld“ 1895. február 8-i számán kívül bárhol másutt megjelent volna.

A novellában szereplő János bácsi ábrázatáról készült „mappa“ kialakítása közben Mikszáth lépésről-lépésre foszlatta szét saját, a vidéki dzsentrirel kapcsolatos illúzióit, s hiányzik belőle a nemesi kúriák Mikszáth írásaiban gyakran nagy kedvvel rajzoltatott idillje is. Minden okunk megvan arra, hogy az „Egy magyar nemes és házataja“-t a dzsentri világot leleplező nagy regények egyik előkészítő mozzanatának tekintsük.

Nacsády József

Egy pár év előtt meghitt a nagybátyám, keömezei és sóvárnoki Soós János úr az ő »vendégszerető, úri házához« (ispsissima verba) falura.

Megírtam neki, hogy elmegyek, de Vácra küldjön előbem kocsit, ekkor és ekkor stb.

A kitűzött nap elindulván, váltig töprenkedtem a hajón, mint akadok rá a János bácsi fogatára: sem én nem ösmerem a kocsit, se ő engem. De azt se tudhatja, hajón jövök-e vagy vasúton?

S íme, ahogy a parton kiszállok és szétnézek, a sok száz kocsi közt (éppen hetivásár volt) egyszer csak elem ugrik egy zömök, fürgé legényke s leemelí illendően a kalapját:

— En viszem a tekintetes urat.

— Hát ki maga?

— A tekintetes Soós uraság kocsisa. Névszerint Faragó János, megkövetem alásan.

— És hogy ösmeret rám? — kérdém kíváncsian. — Hogy tudja, hogy engem viszi?

A legényke egy összegyűrt papirozt suhogtatott meg a markában.

— Mappa van nálam az ábrázatáról.

— Mappa! En rólam! Meg van bolondulva?

Pedig csakugyan igazat mondott. A »Vasárnapi Újság« azon száma volt nála, mely az arcképet közli.

— A tekintetes asszony adta ide, hogy azt mondja, erről ösmeret rá a tekintetes úrra.

Okos emberek ezek a régiek! — gondoltam magamban és fölültem a csészára.

AZ URAMBÁTYÁM LOVAI

Estefelé értünk Sóvárnokra; jól vitt a két pejko. Három óra alatt tettük meg a különben négy órányi utat.

Legelső dolgom volt, amint átestem az atyafiságos öszecsókolózásokon, leróni hálámát a lovak iránt. Örömet okoz a magyar embernek, ha fogatját megdicsérik.

— Pompás lovak vannak, János bácsi.

— Az öreg kedvetlenül morgott valamit.

— Igazi táltosok — fontam odább —, tüzesek, talán zsarátnokkal eteti őket.

— Az öreg úr fájdalmasan sóhajtott.

— Nem az enyimek, édes öcsém.

— Hogyan? Nem a bátyámé?

— Az armádiából valók — folytató mélabúsan. Afféle honvédlovak.

Leült az asztalhoz, nagy fejét lehajtotta s szórakozottan dobolt ujjával a tölgyfa-asztal cirádés lapján, csak néha szakadt ki belőle egy-egy fél mondat:

— Honvédlovak... Milyen gondolat, hogy a császár lovait én tartasam kosztban. S ezek a kosztot megoldozzák! Hm! A kormányknak vannak eszméi.

De miről is beszélünk? Igen-igen, hogy a kormányknak vannak eszméi.

A MARI HUGOCSKÁM

Máli néni ezalatt fölhozta az uzsonnát. Egy kis kávét, jó bivalytejet és tepertős pogácsát.

— Egyél öcsém, míg a vacsorát elkészitem. Mert biz az lassabban megy, mióta lányom nincsen, aki segítene.

— Az igaz, nini! Hol van az én Mari húgom?

— Hát nem hallottad, rossz ember? Hiszen már egy éve férjnél van a szegény lélek.

— Mit, férjnél? A kis Mancika! Aki az én térdemen üldögélt a minap.

Máli néni az ő édes, meleg hangján tett szemrehányást:

— Szép »a minap«. Tizenkét év előtt! Nem szégyelled magad, gonosz csont? Ránk se gondoltál volna. Hej, tizenkét év előtt, akkor még más világ volt.

— És kihez ment férjhez a Marika?

— Kihez? — mordult fel az öreg úr. — Hát azt is a császár armádiájából vettem neki kölcsön, mint a lovakat.

— János, János — kérlelé a férjét asszonyonémem.

— Hallgass, Málcsi. Ami úgy van, az úgy van. Katonatiszt, punktum. En tettem le érte a kauciót, punktum. A királynak is vannak eszméi, punktum.

S ezalatt mérgeesen suhogtatta pipaszárát a levegőben, mintha láthatatlan alakokat ütögetne.

A PALÁNTÁK ES A KÖRORVOS

Vacsora előtt még körülvezettek egy kicsit a kertben. »Míg a szolgáló megterít« — mondta Máli néni. János úrnak azonban nem volt inyére, jelszava lévén: »Minél kevesebb mozgás.« Virág sehol se volt a kertben, csak egy pár számóca piroslott a cserjék közt. Távol egy nagy tábla kukorica suhogott rejtelmesen. (Suhoghatott is, mert nagy titkot tudott.)

— Hát a nagy fák innen hova lettek, amiken egykor fészket szedegettem? A vastag tölgy meg a jegenyék.

— A fa az erdőbe való, fráter — szolt János úr kardialiter, majd hozzátette kelletlenül — vagy a tűzre.

— Barbár nézetek!

— Ahhoz te nem értesz. Miután az erdőbe át nem vihettem őket, először mert nincsen erdőm, már eladtam, másodsor, mert ha erdőm volna, se fogamzanának meg, kivágattam őket a tűzre.

— Az ugyan nagy kár volt!

— Ejh bolondság! A gazdálkodásban mindent ki kell aknázni. Eleget tartottak már hüvösséget nyaranként, illő volt, hogy melegítsenek is télen át. A fa is elinja, fiacskám, az egyforma szolgáltattélt. Aztán én csak a plántákat szeretem. Nekem is van egy kedvenc plántám, az anyjuknak is van egy. Untig elég az.

— No, már azokra a plántákra kíváncsi vagyok.

— Az enyimet meg nem mutatom — mondá az öreg hamiskásan hunyoritva a szemével —, az ott van eldugva a kukorica közt. Pszt! Nem látsz valahol fináncot a kerítés mögött? Mert mindjárt rátenné a kezét a király. Hanem a nénéd palántája ehol van.

A botjával odadöfött egy növénybokra, mely a lésza mellett díszlett szétlapulva, mint egy sündiszno, csak-hogy zöld sertékkal, melyek hosszabbra és vastagabbra növe, szeszélyes alakban fonódnak össze.

— Miféle növény ez?

— Ez a bűvös baziliskus fű, öcsém, amely mindenre jó a világon. Ezt egy lesti tóttól vette a nénéd ezalatt tíz évvel, nyolc köből tiszta búzán. Úgy nézd meg azt a bokrot hékás, hogy ez a fél vármegye patikája. Mert ha állat, ember rosszul lesz, megbetegszik és már semmi se gyógyítja meg, ezt dugjuk a füllebe, annyi mint szentírás, kigyógyul. Nagy kincs ez a növény. Egy ember hál mellette puskával éjszakánként. Ha olyan bolond nem volnék, milliomos lehetnék belőle.

— De hát akkor doktor sincsen a környéken?

— Van egy körorvos; de olyan szegény, mint a templom egere. A parasztokat a feleségem gyógyítja; a doktor csak az urakhoz jár, kik nem hisznek a baziliskus fű erejében, csak-hogy az urak után meg nem él a doktor.

— Hogy-hogy? Hiszen éppen megfordítva hinné az ember.

— Ejh dehogy! A parasztok szidják a doktort, de fizetik, az urak pedig nem fizetik, de honorárium fejében »pertu« lesznek vele.

— Tessék vacsorálni jönni! — hangzott a szolgáló harsány hangja.

AZ URAMBÁTYÁM LAPJA

Vacsora után áttért a beszélgetés a sajtóra.

— Milyen lapot járat urambátyám?

— Ez idő szerint semmilyen! De tudván érkezésedet, valami négy nap előtt előfizettem a »Hon«-ra. Ma tán el is hozza már a postás.

— Hisz a »Hon« már nincs is meg.

— Úgy? Akkor az »Ellenőr«-re.

— Csak-hogy az sincs!

— Lehetetlen! — szolt János bácsi jámbor képpel. Akkor hát nem is tudom. Átadtam a pénzt a postamesternek, hogy egy kormánypárti lapot rendeljen meg: az ördög tudja jobban, mifélett.

Még időnk se volt másra fordítani a beszélgetés rúdját, mikor jött a postás egy köteggel az »Egyetértés«-ből.

— No hát itt a lap! — kiáltott fel az öreg úr élénken. S fölrakván pápaszemét, egész találmra kihúzott egy számat s elkezdte olvasni a vezércikkeltől kezdve lefelé egész addig a sorig. »felelős szerkesztő: Csávolcsky Lajos.« Élvezett. Izzadság csurgott az arcán, míg a harisnyát kötögető Máli néni apróra vette velem a vidék ösz-szes eseményeit. Váltig vártam, mikor fog fölzsisszenni az öreg úr: »Ejnye ezer ördög! Ez a postamester engem bolonddó tett.« — De nem. Szép csendesen letette a ki-olvasott lapot és a pipáját kezdte tömögetni.

— Nos, mit mond az újság, János bácsi?

— Kotyog. Úgyesen kotyog.

— Hát erre praenumerált?

— Erre — felelte nyugodtan. És ezt felelte volna, bármelyiket kapja is. Azt felelte volna a »Magyar Állam« láttára: azt a »Nemzet«-re, azt a »Hírlapok«-ra. Erre praenumeráltam, erre hát.

S míg ti jámbor újságírók törítitek a fejetekeket bent a szerkesztői irodákban, hogy megadjátok lapotoknak a helyes irányt, a tetszetős beosztást, beleöntitek az egyéniségeteket, belelehelitek az úde hangot, addig az öreg úr kiveszi a lapcsomagból az öt nap előtti számat és azt mormogja a végén, hogy elég ügyesen kotyogtok.

A TERHEK TÖRLESZTÉSE

Lefekvés előtt bejött a szobámba az öreg úr a gyertyával (amit a néni otthon önt fagygyúból üvegcsövekbe), s elpanaszolta, hogy nagyon sok a kiadás, a katonatiszt sokat költ.

— Behozza azt a jó sovárnoki föld.

— Behozná öcsém, nem panaszkodom ellene. Bár ő se tenné. Nem is teszi; ámbár tehetné, mert nagy terheket tettem rá. Sok van rá betáblázva. S ezentúl már csak minden öt évben törleszthetek.

— Úgy! Minden öt évben?

— Akkorra szoktam adni a terminusokat. Nem elég... Nem elég! Söhajtott fel szomorúan. Végem lesz öcsém, végem lesz, ha csak a szerencse különösen be nem ütne.

— Persze egy pár jó termés.

— Ej, dehogy. Az nem segít. Hanem három-négy követhalál még kiránthatna.

— Miféle halál?

— Hát a követek halála, he-he-he (és jóízűen nevetett). A királynak is vannak eszméi. A kormányknak is vannak eszméi. Nekem is vannak eszmém. Azonfelül van népszerűségem is. S ha követválasztáskor odaállok valahova, ahova akarok, érte, és aki mellett akarok, érte, akkor azé a mandátum, hékás.

— Igenis, értem már.

— A követválasztás azelőtt, mikor még én is számár voltam és föllépegettem, mindig egy csomó terhet hozott a bírtokra, most mindig levez egy csomó terhet. Hát nem igazságos ez így? Mert velem kell a jelöltnek beszélni. Csak-hogy ritkán van... Öreg, beteges hazafiakat szeretnék kapni, akik gyorsan halnának egymás után... De már álmos is vagy, amint látom, aprók a szemeid. Eloltsam a gyertyád? Itt a víz, ha inni akarsz, ott a csemettyű, ha valamire szükséged van. Vagy beszélgesünk még?

— Nem, nem, elég lesz. Jó éjszakát...

Mert hisz nekem is megvan már a mappám a János bácsi ábrázatáról.

LÓDI FERENC:

Kék óceán

Hetekkel előbb hozta híre: tollal, tintával nőtt utánam. (Öregedtem egy évet ismét nagyfiam kék füzetsorában).

Istenek, szentek, hadvezérek csoda dolga most messze törpül: bemártva tollát, megigézett, hogy asztalomnál máris ő ül.

Picit nyit ajkán, s nyelve hegyét fogán feni, majd visszatartja, másképp tán nem is kerekednék betűje, mint a húsos alma.

Míntha csak ajka, foga, nyelve örlése vinné azt a tollat szomjúságos, hű szerelemre, oltani egyszer nagyobb szomjat...

Sereg a toll, s egy „poca“ pöttyen. Micsoda vétség, s mennyi bánat marad utána sűrű könnyben, s mondom: — Mehetsz már kiskondásnak!

„Azért se! Lásd, a tinta volt sok!...“ — szilpogja könnye szivárványán, s tengernek látva azt a foltot, büszkén továbbmegy óceánján.

GÁBOR ANDOR

I.

Gábor Andort lekicsinyölő gesztussal mint kabaréköltőt ismeri a közvélemény. S a kabarét — megintcsak peioratív hangsúllyal — »polgárinak« mondják, vagy más oldalon »peszének«. A kérdés vitatható, de sajnos, nem vitatott. A mélyenszántó marxista elemzés hiánya éppen egy kiváló kommunista költő kárára válik. Sokan azt hiszik, hogy Gábor Andort úgy lehet helyesen értékelni, ha élete egyik felét le választják róla, műveinek egy részét mint valamiféle »kisiklást« tejják föl, amelyért mentegetni, mosdatni kell a szerzőt. Pedig erről szó sincs. Három alapvető kérdést kell itt tisztázni. Miért »kabaréköltő« Gábor Andor? Lehet-e sommás ítéletet mondani a magyar kabaréről, s egységes volt-e a műfaj? Mi volt Gábor Andor szerepe a magyar kabaré fejlődésében, s el lehet-e azért marasztalni őt?

Menjünk sorban. Mit jelent a »kabaré«-költő fogalma? Kétségtelen, hogy félművelt emberek — főleg polgárok — szórakoztató iparosa, aki versszövegeket gyárt, ostoba jeleneteket ír vagy csiklandós malacságokat, hogy a feleségek és álszent közérkölcsei zsarnoknag elöl menekülő burger kiesármagja és kirőhögje magát. Nem irodalom, hanem mérgezett festékekkel cizomázott »irodalom-pótló«, amely annál veszélyesebb, minél inkább hasonlítani akar az igazira. Festett világ, kitalált alakok, menekülés a kor kérdéseinek elől, vagy a kor kérdéseinek ostoba leegyszerűsítése, ez az, amely nagy általánosságban jellemzi a kabaré, a polgári könnyű műfaj egyik részét. Csak hogy a valóság bonyolult összefüggései sokszor egyszerűsüljenek a szálakat, s ilyenkor különös, ellentétes viszonyok jönnek létre. Elgondolkoztató tények kényszerítik az embert például arra, hogy magyarázatot találjon: miért írtak a legjobb magyar írók egy bizonyos — meghatározható — időszakban »kabaré«-műveket. Mert írtak. Nemcsak Gábor Andor. Állandóan szerepel az Apolló műsorán Móricz, Ka-

ha ketten csinálják ugyanazt, az nem ugyanaz. Hogy a legjobb magyar írók is dolgoztak kabaréknak, az visszahatott magára a műfajra, s ez az aitanosítás teljes csodajel eredményezi. A nagy író minden műfajban képes önmagát, világnézetét kifejezni, s ezzel művet — függetlenül a kerettől — irodalmi színvonalra emelni. Ezzel egyúttal magát a műfajt is mintegy »megnemesíti«. Gábor Andor van olyan nagy íróegyeniség, aki képes ezt megtenni. Nem ő száll le a kabaréhoz, (persze nem kivétel nélkül), hanem a kabarét »emeli föl« irodalmi színvonalra.

A magyar kabaré eredetileg is vegyesfelvágott volt. Német szentimentalizmus, francia pikantéria, ostoba kozmopolita giccs mellett sajátosan magyar színezetet is kapott. Egyrészt hatott rá a népszínművek álparaszti világa, másrészt értékes elemeket nyert a pesti polgárság sajátosan pesti humorából, amely kitagadott, de letagadhatatlan része a magyar folklornak. Ez az utolsó elem érték, amelyet nem szabad elveszni hagyni. Ez az egyik irányú tagolás. De van más szempont is, amit figyelembe kell venni. A kabaré politikai műfaj. Akkor is, ha apolitikus. Tükröződnek benne a kor problémái, csak az az érdekes, hogy milyen mértékben és milyen szemlélettel. S ha ez így van, akkor minden egyes író szerepét meg kell vizsgálni az egészben, de külön-külön is. Mert akik a magyar kabarét írták, a legkülönbözőbb világnézetű emberek. Vigyázni kell tehát a sommás ítéletekkel. Mindezek mellett maga a műfaj is, mint minden a világon, fejlődésben, állandó változásban van. Ez a változás a háború alatt egészen pozitív fázisba ér. kifejezésre juttatja az emberek békevágyát, elfordulásukat az imperialista háborútól, és a legjobbak kezén eljut a polgári demokratikus forradalom igényéig, leleplezi a kapitalizmus és a magyar állapotok ellentmondásait. Ez a fejlődés azonban korlátozott, mert a polgárság félt a proletáriumtól, a forradalommal csak kacérkodott, s a Tanácsköztársaság bukása után éppen a fellendülés ellentézeseként bukott át a kabaré a jobboldaliságba. A lényeg azonban az, hogy a kabaré az idő-

Mestrovics szobra Splitben Diokleciánus császár palotájának aranykapujánál. A szobor a horvát nemzeti függetlenség egyik vezéralakját ábrázolja. A képet Vaszy Viktor hozta magával jugoszláviai túnéjáról

ben se egységes, s hogy van egy értékes, haladó jellegű periódusa is. Végül: minden időszakban egyaránt írtak a könnyű műfaj kedvelőinek jó és rossz írók. Ezek a tények bonyolult szövevényt hoznak létre, és lehetővé teszik a kabaré egységes elítélését.

Ha az eddig kifejtetteket igaznak fogadjuk el, akkor most már elértünk a kérdés lényegéhez, és megkísérelhetjük, hogy egy adott író, jelen esetben Gábor Andor »kabaré«-műveit megvizsgáljuk. Itt is szembeötlők ugyanazok az

CSILLIK LÁSZLÓ

AZ AUDIENCIA

DR. BINDER VALÉR méltóságos úr kiegyensúlyozott léptekkel haladt végig a tanítóképző udvarán, maga előtt hordozva enyhén gömbölyödő pocakját, mint elégedettségének névjegyét. Hatalmas névjegykártyája is erről az elégedettségről árulkodott. Több száz példányban nyomatta a társadalmi konvenciók bonyolult és bármilyen váratlan viszonylatainak kielégítésére készen. Ez a névjegykártya a tanárok és a diákok körében általános áhírtóság tárgya volt, mert leltárszerű pontossággal tartotta számon és közölte az avaratlanokkal is a méltóságos úr minden tényleges és címzetes rangját, kezdve a tanügyi főtanácsosságtól a »kir. főigazgatói« címmel felruházott tanítóképző intézeti igazgatóságig, terjedelmesen hármonalazva a társadalomban betöltött járadtságos és szétágazó szerepkörét. Ennek a kínosan pontos felsorolásnak szokatlanul nagyméretű kartonra volt szüksége, de éppen ez a szokatlan és kissé drasztikus aránytalanság fejezte ki azt a felbecsülhetetlen fontosságot, amit Binder méltóságos úr személye az isteni és az emberi dolgok között jelentett.

Szokatlanul enyhe idő volt ahhoz képest, hogy február közepén járt az idő. Az esti égbolt tisztán ragyogott. A hold ezüst miseingét húzta rajta végig, amelyben csillagok sziporkáztak.

A »zenepavilon« épületéhez érve zongora hangjai ütötték meg a méltóságos úr fülét. Binder Valér nem volt rosszindulatú ember. Első gondolata az volt, hogy valamelyik szorgalmas diákja gondolol még a házirenden kívüli, törvénytelen órában is.

— Hm... Nagyon helyes — hümmöött magában. — A szorgalom a tudás alapja. Azt viszont már nem helyeselte, hogy a szorgalom ilyen rendbontó módon, ilyen elb nem írt, órárendben fel nem tüntetett időpontban nyilatkozik meg. Mert a törvény, az előírás, a szabályok megtartása, ugyebár, a fejelem, a rend a társadalom biztonságának alapja. Ez alól még a szorgalom buzgósa sem menthet fel. Le kell fülelni a megtévedt buzgósaikat!

Felkapaszkodott az emeletre. A tanterem ajtaja előtt várakozott egy percig, hallgatózott, s egyben kifújta magát. Aztán benutott.

Sötétség forradta, csak a szemben lévő ablakokon áradt be a hold fénye. A zongora ijedten elhallgatott, mintha erőteljesen kívánták volna a dallam fonalát. A méltóságos úr kitanonáta az ajtó melletti kapcsolót, és felcsavarta a villanyt.

Három diák szinte egyszerre emelkedett fel a zongora mellől a váratlan meglepetés, a tettenérés kapkodó, kínos zavarában. Köröztük könnyű füstfelhő lengedezett.

Dr. Binder Valér az erőteljes fénytől kissé hunyorgva nézett rájuk. A rajtaütés kiszolgáltatottságában a három fiú meglehetősen neveltséges látványt nyújtott a pódiumon. A méltóságos úr az első pillanatban csak elmosolyodott, de csak a szemében csillant meg a jókedv visszfénye.

— Mit csináltak itt? — kérdezte bozontos, összes szemöldöke alatt összehúzza a szemét.

— Méltóságos uram... öö... ö... — nyögte Agárdy, s a vitákban oly bámulatos fölénye, magabiztossága egyszerűen elillant.

— Zongoráztunk — igyekezett Neuman úrrá lenni a helyzetben, és nyílt, tiszta homlokát kissé hátra vetette.

— Mindhárom egyszerre? — faggatta őket tovább a méltóságos úr. — Kétkezesről hallottam már, de háromkezes?

Neuman tétován elmosolyodott.

— Nem, csak én játszottam.

— Jazzoltál, mi?

Így mondta: »jazzoltál«, fittyet hányva az angol fonetikának, amin gyakorta nevettek a diákok az »öreg méltóságos«-ról szóló adomázások közben.

— Nem dzsesszeltem, méltóságos uram — felelte Neuman Keresi bátran, mivel eddig semmiféle hazugságra nem kényszerült.

— Hát mit játszottál?

— A »Tavaszi zsongás«-t.

— A »Frühlingsrauschen«-t Sindingtől — toldotta meg Agárdy.

— Hm... Már a tavaszt érezték, mi?... Hm... És sötétben. Sötétben is tudod?

— Igen, méltóságos uram.

— No, halljuk! — mondta hirtelen ötlettel, és eloltotta a villanyt.

Neuman ismét a zongorához ült, és újra felhangzott ujjai alatt a fiúknak olyan jól ismert dallam. A zene megint betöltötte a termet, egy-két percre enyhítve a kínos helyzet feszültségét. A zene áradó zuhatagja és a sötétség leple alatt Agárdy felbátorodva sügta oda Csenkének:

— Akár a boci-boci tarkát is játszhatná!

Csenke enyhe könnyönyomással jelezte egyetértését.

— Elég — szólt közbe az igazgató úr öblös hangja, amivel néhány percen belül immár másodszor nyelte el a dallam csobogását, mint karsztrvidék váratlan hasadéka a dúvó patakok.

A zongora megint elhallgatott, és a méltóságos úr újra felkattantotta a villanyt. A három fiú aggódva figyelte a foszlani nem akaró lomha füstfelhőt, és a várható újabb fejlemények rossz előérzetével nézett szembe sorával.

— Miféle szerzemény ez? — kérdezte a méltóságos úr nagyonis kétértelműen.

— »Tavaszi zsongás« Sindingtől — felelte Neuman készséggel.

— Németül! Hogy mondtad németül, Agárdy?

— »Frühlingsrauschen«, méltóságos uram.

— Nem jól mondtad, fiam — szimatolt a méltóságos úr a levegőbe. — Ennek a zenének dohányyszaga van. Majd én helyesbíték: Frühlingsrauschen. Tavasz dohányszaga, ez a helyes elnevezés. Hö-hö-hö.

Ez talált. A fiúk elsápadtak, de kínos vigyorgás firtorgott arcukon, amivel biztosítani akarják a méltóságos urat — úgy is mint az intézet igazgatóját, úgy is mint mélységesen humanista embert —, mennyire méltányolják szellemességét, annak ellenére, hogy a csattanó végülis rájuk csattan.

A méltóságos úr nevetése elcsitult, hangja elkomolyodott.

— Dohányoztatok, mi?...

Ekkor csengettek.

— Jelentkeztek a főduktornál, írjon be benneteket a napijelentésbe! Most pedig induljatok a közös imára!

A KÖZÖS IMÁT az V. osztály tanteremben szokták tartani, mert ez a terem a kir. kat. tanítóképzőben egyúttal kápolna is volt. A szentélyt, amelyben az oltár állott, összecsuksukható, fából készült fallal választották a tanteremtől, amelynek túlsó végében az orgona csaknem mennyezetig érő sípkonstrukciója magasodott az iskolapadok fölé. A kápolnában tartott misék biztosították a vallásos élet és a kántorképzés gyakorlatát. Közös ima után a diákok átvonultak a másik épületbe, ahol a hálótermek vaságyai várták őket az éjszakai nyugodalomra. Csak kis csoport maradt ideát: a duktorkok, a diákkormányzat vezetői, akik a napijelentéseket vitték a méltóságos úr irodájába, és azok a bűnösök, akik a jelentésekben szerepeltek valami kihágás miatt.

A meglehetősen kicsi helyiségben elfogódott csendben szorongtak a fiúk a méltóságos úr asztala előtt, mint egy a feudális fejedelmi udvarok hangulatát idézve, a fejedelmi audiencia fojtott izalmától telítetten.

A méltóságos úr szerette ezeket az esti kihallgatásokat. Különös szertartás kezdődött. A méltóságos úr az asztalnál ült. Balján Bakonyi Imre, a főduktork helykedett el, s miután elsőnek tette a méltóságos úr elé napijelentését, a tintatartón lévő vastag tollszárat bemártotta, és kellő tisztelettel, mintegy eszmelleg meghajolva, a méltóságos úr kezébe adta. Majd a tapperi vette fel az asztalról, és készenlétben kiegyenesedve állt a méltóságos úr széke mellett, hivatali tisztjének úszellemült tudatában.

A MÉLTÓSÁGOS ÚR feltette szemüvegét, amelyet csak munka közben hordott, és a kezébe adott tollat ujjai között tartva olvasni kezdte az első jelentést. Bakonyi eredeti jelentése nem tartalmazott lényegeset. De

ellentmondások, mint a műfaj egészénél. Első pillantásra talán semmi jót nem ígérnek. Ki kell választanunk egy állandóan ható tényezőt, hogy az segítsen eligazodni. S ez az író társadalomszemlélete, pontosabban a társadalom egy részének szemlélete, a polgárságé. A saját közönségéhez való viszonya rendkívül érdekes. Polgári kabaré, mint a polgárság és a polgári társadalom ostobaságainak gyilkos szatírja; ez Gábor Andor sajátja. Az angoloknál ez nem új dolog. Legnagyobb íróik Swift-től H. G. Wellsig és G. B. Shawig szinte egyebet se tettek, mint szidták Angliát, s éppen ezért szerették őket. Miért? Mert mulatságosan, szellemesen tették, s az erős angol burzsoázia nem érezte veszélyeztetve hatalmát néhány regénytől. A mi agyvelőtlen, pöffeszkedő, és gyáva középosztályunkat azonban nagyon veszélyes volt bírni. A legalkalmasabb mód itt is a humoros forma lett, de ez a humor kénytelen volt közönségesebb formát ölteni, mert a polgárság szellemi nővéja, kulturális igénye is alacsony volt. Így történt az, hogy a legpolgárabb műfaj egyik népszerű művelője egyben a polgárság egyik legélesebb szavú bírálója. Különös kettősség ez, de nem lehetetlen. Aki ismeri Gábor Andor első könyveit (Pesti sirámok, 1912, Mit ültök a kávéházban? 1914.), az előtt kétségtelen, hogy a szerző mélységesen megveti a pesti polgárokat. Az egész társadalom kérdései egyelőre nem érdeklik, csak Pest. Látja, hogy a mi középosztályunk ütődött és záp, hogy intézményesítették az ostobaságot, középszerűséget, korlátoit-ságot. Egyik legjobb fiatalkori verse is erről szól. (Középosztály.) Ekkor még az európaiság szemszögéből bíralt. Közbe kellett jönnie a világot megrázó tragédiának, hogy világosan látni lehessen az esetleges mögött a szükségszerűt, a magyar polgárság történelmi csődjét. Gábor Andor ennek a csődnek krónikása.

A háború kettős hatást tett a magyar kabaréra. Egyrészt a kezdeti ostoba lelkesedés után a polgárság is rájött, hogy a háború nem is olyan kellemes játék lesz, s ezért menekült a valóságtól, felédta keresett, s a színházról elvárta, hogy néhány órára kellemes »békebeli állapotba« ringassa. Emellett azonban egy másik irány is kezdett felülemelkedni, és a

háború végére ez lett is általános-ság; a háborúellenesség. A világ-égés alaposan összezúzta a frontokat az egész világon. Nálunk a háború kitörése még az irodalomban is általános ujjongást váltott ki. Ady volt a köztudomás szerint az egyetlen defetista. Hadd tegyem hozzá, hogy a második egy »kabaréköltő« volt, Gábor Andor. Így írt:

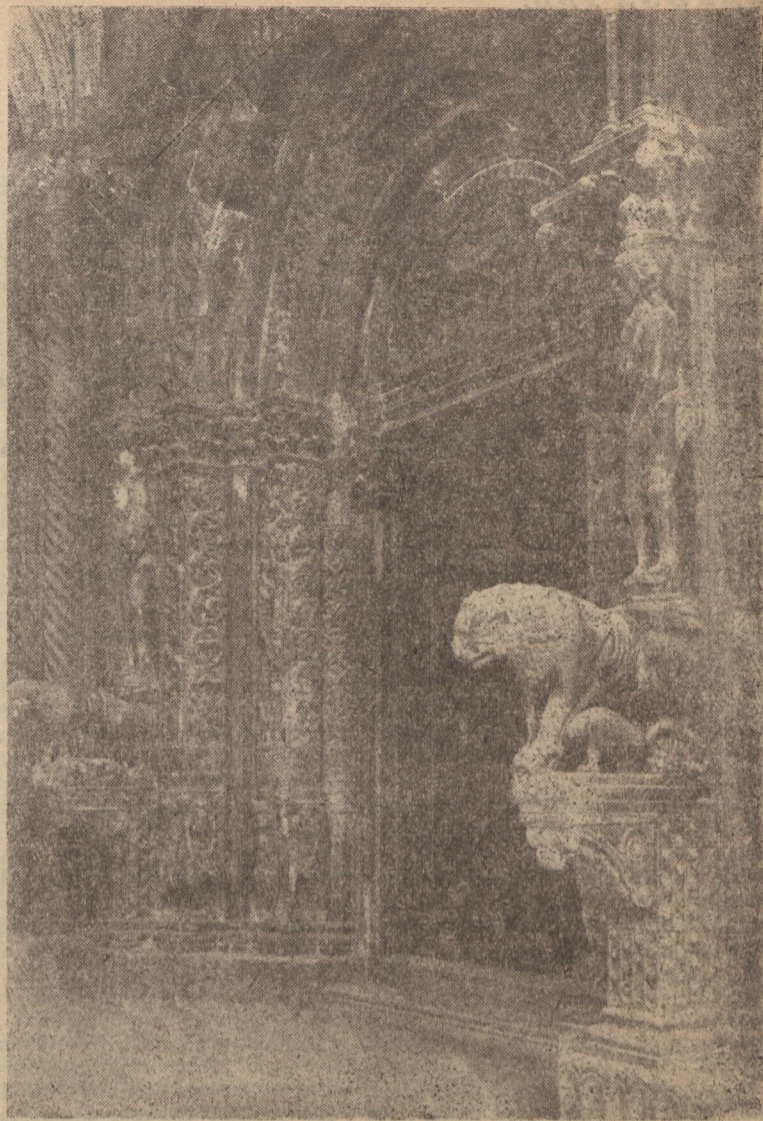
Halálhőrgése véres rohamnak,
A sátán kacajja kíséri.
Jaj, száradjon le a szája annak,
Aki a háborút dicséri.

Pedig Móricz, Babits s a többiek is csak hónapok múltán kaptak észbe, nem is szólva a szociáldemokratákról. Lassan azonban valami megpattant az általános lelkesedés égboltján. Először a legjobbak, aztán a legsújtottabbak, az elbolondított munkás-paraszt katonák gyűlölték meg a háborút. S az általános bomlás elérte a polgárságot is. Van Gábor Andornak egy kis jelenete: »Az ügynök«. (Mancika, tündér. B. P. 1917.) Alapötlete az a fölismerés: »A trénnél is meg lehet halni!« A polgárság azt hitte, hogy más fog szenvedni a háborúban, de rá kellett jönnie, hogy őt is fenyegeti a világegés. A kis pesti trafikosz-nő lánya nyugodt, mert udvarlója a trénnél szolgál. Nyugodt mindaddig, míg nem tudja meg egy öreg képeleparasztól, hogy annak a fia is tréknatona volt, s meghalt. A háború borzalmai senkit se kímélnek meg, nincs kivétel, a trénnél is meg lehet halni — mondja a jelenet. Ez több, mint egy ember tragédiája, ez egy egész társadalmi réteg magáraébredésének képe, amelyet Gábor Andor művészi módon ábrázolt. Nem véletlen, hogy éppen ezt a jelenetet közölte a Színházi Élet is, mutatványul a könyvből.

A háború alatt hangja még élesebb lett, s van például egy jelenete, ahol a nyílt színen vetkőzhetnek meztelenre egy embert az adóhivatalban. Egész könyvet szentelt a háborús hisztéria és a »hősök« kifigurázásának (Untaughlich úr). A magyar valóság destruktívja volt az, amit Gábor Andor művelt. Még élesebb formát öltött ez a destruktív, amikor az általános bomlás időszakában olyasmiről is lehetett »viccelni«, mint például a királyi család.

A korabeli kritikus így kiált fel: »Nahát az óriási, hogy milyen hülye tud lenni egy ilyen herceg!« (A Sz. É. cikkéből, nn., minden bizonnyal a »Krumpli« c. jelenetről.) Ezekkel az írásokkal a »kabaréköltő« olyan hírnévre tett szert, hogy 1916 (!) telén Szabó Ervin: Lukács György, Balázs Béla és Babits mellett Gábor Andort is magához hívta megtanácskozni, »mit tehetnének a magyar írók a háború ellen?« (Lukács Gy.) A Színházi Élet így ír »Betiltott dalok« címmel 1918-ban: »Hogy Magyarország most szabad, abban nem kis részük van a kabaréköltőknek, kivált Emőd Tamásnak, Gábor Andornak, Harsányi Zsolt-nak, Szép Ernőnek. A háború elejétől fogva szívós és veszedelmes munkát folytattak, ezer ravasz-sággal és leleményességgel játszották ki a cenzúra zsarnokságát, fenyegetés és megfélemlítés nem tudta őket elhallgattatni, agitáltak a színpadi szó erejével, lázítottak és lelkesítettek a béke és szabadság mellett.« (Színházi Élet. 1918. 46. sz. nn.) Ha ennek csak fele igaz — ami nem lenne meglepő, mert a Sz. É. teljesen komolytalan lap, nem lehet kézpénznek venni a szavát —, már akkor is nagy dolog. A Gábor Andorra vonatkozó része minden kétséget kizáróan igaz. Nem lehet véletlen az sem, hogy Gábor Andor és Emőd Tamás a forradalomnak első pillanatától kezdve aktív részese volt. Ezekből és még számos más tényből arra a következtetésre kell jutnunk, hogy Gábor Andor szerepe a magyar polgári kabaréban pozitív volt, és nem szabad ezt a korszakot mint munkásságának és kommunista voltának szegényét fogni fel. Más oldalról nem szabad lebecsülni irodalmi jelentőségét sem, hisz lényegében ekkor fente élesre azt a humor-kést, amellyel később a fehérterroret leszúrta. A »kabarékorszak« fejlődési állomás, s nem a fejlődés előtti álló akadály. Gábor Andor, ahogy módja volt rá, túllépte, sőt legnagyobb népszerűsége idején se elégedett meg vele. De ez már egy másik probléma; az egész életmű és a kabaré viszonya.

(Folytatása következik.)

Trau várába menekült IV. Béla a tatárok elől, akik kikérték őt a vár parancsnokától, de az a kiadást megtagadta. A képet, mely a vártemplom bejáratát ábrázolja, — a templomban IV. Béla kapucniját őrzik — Vaszy Viktor hozta jugoszláviai turnéjáról.

A IV. nyugat-német filmnapokon 1958-ban a kínai és lengyel filmgyártás először vesz részt egész estét betöltő kultur- és dokumentumfilmekkel. Carlo Ponti olasz filmproducer 1958-ban Molnár Ferenc »Olympia« című színművét akarja megfilmesíteni Magyarországon. A film főszereplője Sophia Loren lesz.

az utólagos sorokban Agárdy, Csenke és Neuman titkos dohányozásának esetét érdeklődéssel olvasta.

— Hohó, barátom! — kiáltotta, mint aki nem hisz a szemének. — Ti dohányoztatok? — és élesen sercegő toltal, erőteljesen házta alá a három fiú nevét.

A bűnösök ügyét úgy kezelte, mintha csak most szerezne róla tudomást.

— Agárdy, Csenke, Neuman. Itt vagytok?
— A három fiú előrelépett.

— Mondjátok el, hogyan történt.
Élvezte a helyzetet. Ez volt a törvényes fórum, a törvényes forma, az ítélet meghozatalához szükséges nyilvánosság, a duktori plénum. A vádat a duktori jelentés tartalmazza, tehát a diákos fordul elítélésben, méltatlan-kodással a méltóságos úr bölcsességéhez, bízva abban, hogy ítélete méltányos szigorral fenyíti meg három meg-tévedt társukat.

Neuman szólalt meg elsőnek.
— Amint a méltóságos úr tudja, dohányoztunk a zene-gyakorló tanteremben.

— Hm... Dohányoztunk. Ez az ügy nem ilyen egyszerű. Vagy te, barátom, ezt olyan egyszerűnek találod? Neuman nem felelt.

— Ismeritek az intézet szabályzatát?
A fiúk bólintottak.

— Csenke, te is ismered?
— Igen, méltóságos uram.
— Hogyan vélekedik a szabályzat a dohányzásról?
— Dohányozni szigorúan tilos! — mondta Csenke a jó tanuló precizitásával, de lesütött szemmel.
— Na látod! Ugye, te nem is dohányoztál? — adta

Csenke szájába a választ. A jó tanulókról általában az volt a véleménye, hogy számíthat rájuk, megbízhat bennük, mint a nevelés feltétlen produktumaiban, akik ideálisan testesítik meg azt az eszményt, amelyet a katolikus pedagógia célkitűzéseiben körvonalaz. Ha azonban a valóság néha cáfolni igyekezett ezt az elképzelését, nyomban odadobta a szemethunyás mentőövét, hogy legalább a látszat mentse meg a fuldokló eszmény tisztaságát. Csenke azonban nem fogadta el a mentőövet.

— De... méltóságos uram... én is dohányoztam.
A méltóságos úr meghökkenett.

— Ugy! Te is!... Ez a lejő kezdete, barátom. Rendszeresen dohányoztok?

A fiúk hallgattak. Kisvártatva Neuman szólalt meg.
— Nekem a szüleim megengedték.
A méltóságos úr felcsattant.

— A szüleid! Én viszont nem engedem meg!
Kövérc arcát pirosa gyullasztotta a harag. Csend lett. A jelenlétők feszülten, mocnás nélkül figyelték a jelenetet. Csak Bakonyi tette át a másik kezébe a tappert. Ezzel a mozdulattal akarta jelezni, hogy őt nem érinti a méltóságos úr kitörése, hogy az ő makulátlan följénye ebben a helyzetben nyilvánvaló.

— Rendszeresen jártok így a zenepavilonba? — hangzott az újabb kérdés kissé enyhültebben.
— Csak én — mondta Neuman kitérően.

— S a barátaid?
— Véletlenül találkoztam velük, s felhívtam őket zenét hallgatni.

— »Frühlingsrauchen«, tavaszi dohányzás, mi? Hö-hö-hö... — A feszültség ezzel feloldódott. Az arcokon mosoly surrant végig. Tudták, hogy most következik az ítélet.

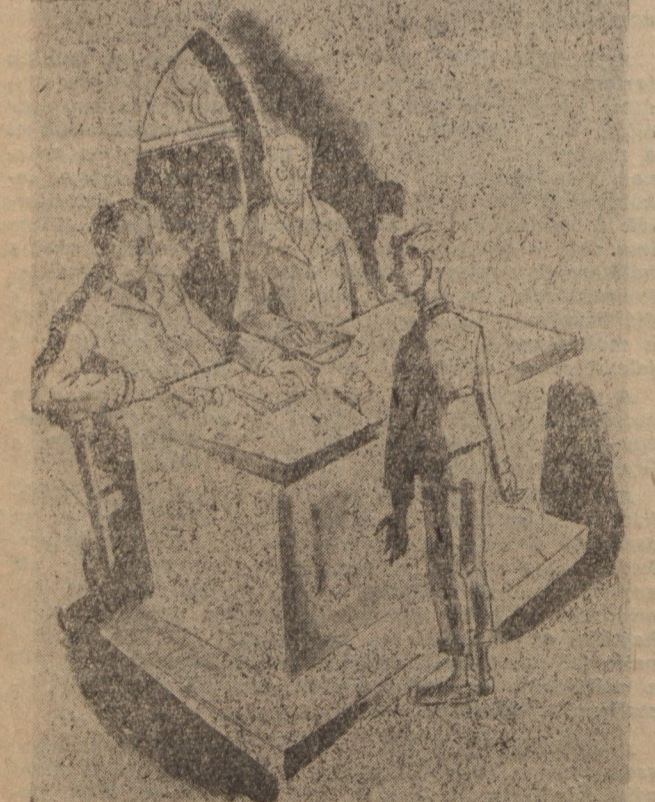
— Megszegték az intézet szabályzatának előírásait. Értésítjük szüleiteket, hogy dohányoztok, amivel merényletet követtek el a hangotok ellen. Márpedig a szép hangra egy magyar kántortanítónak készülő fiatalembernek elsőrangúan szüksége van. A dohányzás fátyolossá teszi a hangot. Nem igaz, Agárdy?

— De igen, méltóságos uram — villant meg az alacsonytermetű diák szemüvege.

— Hna — hagyta helyben a méltóságos úr elégedetten. — Most pedig fennmaradtok, és ezerszer leírjátok: »Dohányozni szigorúan tilos!« Megértették?

A többiek bujkáló mosolyt rejtegettek az orruk alatt. Egy pillanatig sem volt kétséges a tárgyalt eredménye, hiszen a méltóságos úr nem először mondott hasonló ügyben ítéletet. Minden vétségnek ez volt a büntetése. A mi-űőség határozta meg a mennyiséget. A dohányzás árfo-lyama ezer volt.

A méltóságos úr széles könykömozdulattal emelte toltát a napijelentés fölé, majd nagy, erőteljes betűkkel alá-kanyarintotta a nevet. A papiros szinte vonított a kímé-letlenül hasító toll alatt, amely végülis beleakadt a pa-piros rostjába, és szétfröccsentette a tintát. Szerencsére Bakonyi ugrásra készen állott a tapperrel, és gyakorlatlan itatta fel a fehér papíron kacskásan felpettyező tintafol-tokat. A méltóságos úr a többi jelentéssel kezdett fog-lalkozni. Elemében érezte magát. Tobzódott az aláírások tömegében, sercegett, harsogott, vésett, kapart, aláhúzott, fröcskölt, pacnizott hatvanéves, de jó erőben lévő fiziku-mának minden energiájával. Bakonyi buzgón itatta, itta, szinte nyalta fel a nedves tollnyomokat, és szédületes gya-

korlattal hadakozott a minduntalan szétfröccsenő pa-ka-ka-ka, a tömöttékkel és az elmázottakkal egyaránt.

A TOLL MOST egy feketén sziporikázó vonallal házta alá Galiba István másodikok nevét.

— Hohó, barátom! — kiáltott fel az ügybuzgó férfit. — Itt vagy, Galiba?

— Jelen — lengett elő egy nyurga, tizenhat éves ka-masz, aki kinőtt ruhájában igen érdekes látványt nyúj-tott. Nyaka hosszan kiugrott a kabát gallérjából, és a mozgékony adámsutka fölött hajladozva tartotta a nevet-séges apró fejet, amelyen a beugró, csapot áll azt a benyomást keltette, hogy horogütés érte. Csuklóján fél-szúzott a kabátujj, karja szertelenül, szinte a testtel való összefüggés nélkül lógott két oldalán. Léciábakon imbolygott, s a nadrágszárból széles bokacsontjai ékte-lenkedtek elő. Galiba a megtévesztett diszharmonia szem-és füléértő hatásával állt igazgatója előtt.

— Azt olvasom, kérlek, hogy te nem mentél fujtatni az orgonához. Mit szólsz ehhez?

— Csakugyan nem mentem, méltóságos uram — felelte Galiba olyan hangon, mintha nem is az övé volna. Va-lami idegen rikoltás torzította hangját. A kamasz átme-neti, tétova kappansága volt ez. Testileg és akusztikai-lag terpeszállásban a gyermek és a felnőt kor között.

— S miért nem voltál, barátom? — kérdezte a méltó-ságos úr enyhe gúnyjal, csaknem mosolygova a kamasz torz kiegyensúlyozatlanságán. — Miért nem mentél fu-jtatni? Miért okoztál galibát, Galiba? Hö-hö-hö...

Néhányan már az öklüket harapdálták, hogy ki ne csattanjon belőlük a jókedv. Bakonyi is pófákat vágott, de úgy tetti, mintha a tapperon felfedezett volna valami nagyon lényegeset, ami rendkívül lekötötte a figyelmét. — No, barátom, felelj! — nõgatta a méltóságos úr Ga-libát. — Miért nem fujtattál?

A fiú hetyke szemtelensége a bárgyúság álarcában je-lent meg.

— Mert nem tudok.
— Hogyhogy nem tudsz?
— Mert nincs hallásom.

Mint a palackból kidurrano dugó, úgy robbant ki az általános hahota. A fiúk fuldokolva, meggörnyedve ne-vettek a jókedv felszabadult áradásával. Bakonyi éles, hegyes pukkanással vihogott, de nyomban uralkodni igyekezett magán, s a tapperrel olyan mozdulatot tett, mintha fel akarná itatni a szétömlő derüt.

— Hö-hö-hö! — kontrázott bele a méltóságos úr.
Galiba is vigyorgott. Diadalán nézett körül a dülön-gelő társaságon. Adámsutkájának izgatott le- s fölfut-kosása érzékeltette személyes, kamasz-sikerén érzett el-ragadhatottságát.

A méltóságos úr levette a szemüvegét, és törölgetni kezdte a nevetéstől könnyes szemét. Aztán fokozatosan csillapultak a kedélyek. Egy-két nevetéshullám még fel-felcsobogott, majd elsimult az is.

A méltóságos úr most már határozottan kimondta a szentenciát.

— Hát kérlek, ötvenszer leírod a következőt: »Ha hal-lásom nincs is, azért fujtatni muszáj!«

S egy újabb, de a komédia szirtjén már némileg át-bukott nevetéshullám fogadta az ítéletet, miközben a méltóságos úr aláírta az utolsó napijelentést is.

Ezután a szertartás befejező aktusaként a mosdóhoz lépett, és tintafoltos ujjait szappanozta.
Az esti audienca véget ért.

Tanító bácsi

Bácsinak szólítani ezt a tanítót nem mindenkinek illik. Mert a felnőtt férfiaság jelei csak alig mutatkoznak az arcon, de a gyerekek úgy szólítják, mert nekik bácsi a tizenkilenc éves legény is. Mert ez a mi tanítónk ennyi. Tizenkilenc éves. Csak éppen hogy kikerült a képzőből. Ahogy mondani szokták, falán meg se száradt még a tinta az oklevélén. De már tanít. Mindegy, hogy hol. Kint az isten háta mögött, valamelyik alsótanyai erdőben, osztatlan iskolában. Egytanerős iskolában.

Igaz, nem sok gyerek jár ide. Alig több száznál. Fele délelőtt jön, a másik fele délután.

Apró kis Kacur Pannik, Doktor Rozik, Börsök Pisták, Galiba Jancsik járnak ide. Jó időben meztelen, madzagra kötött vászon táskával, télen meg hatalmas csizmákban, nagy kendőbe, drincebranca csavargatva.

Igy hát a tanító nem igen unatkozik.

Ilyenkor ősz felé már erősen szürkül, amikor a gyerekeket újukra engedi. Este aztán a magával hozott könyvei fölé ül, s olvas az aladin lámpa mellett.

Csend van az erdőben.

De a környék is csöndes. Még ha járnak is kocsik, zajukat elnyeli a tenger homok, csak néha néha zörren az avar, amikor a fák vetik le elszáradt ágait, vagy amikor a vadak kergetőznek a bozótok között.

Hosszúk az éjszakák. Bárcsak már jönnének a gyerekek, bárcsak már egy kis puvák jönné köztük, egy icinici kis emberke, aki lélegzik, topog, gagyog. Mert ez a csönd, ez a vastag némaság vasodással ordít körülötte, hogy a füle maibé szakad.

Az idő itt feneketlen tenger, se széle, se hossza. Reggel van, mikor megvirrad, este van, mikor bealkonvódik. Harangszó nem tagolja szét a napot, a gyárak szírénei nem jeleznek műszakváltást.

Még a napokat is csak a tantenben felakasztott órarend teszi esztörtökké vagy péntekké.

Felnőtt ember csak akkor jön az iskolába, ha baja van. Nem kíváncsi emberek a környékeliek. Úgyis elmondanak a gyerekek ott-

hon mindent. Különösen az új tanítóról esik sok szó. Hogy — jaj, apám, de szépet mesélt a tanító bácsi a farkasokról, meg — jaj, anyám, de jót játszottunk délután a tanító bácsival.

És hogy milyen szépen tud írni aztán meg az soha nem haragszik meg. Pedig Mulati Veszter tegnap nem tudta a leckét, aztán nem szidta ám a tanító bácsi, még pálcát se vett elő, mert hogy nincs neki, hanem délben együtt csinálták a leckét.

Leültek arra a diófára, ott az udvar végibe, s jó beszélgetve csinálták a Mulati leckéjét.

Mink csak távolról lestük, de milyen jó lehetett annak a Veszternek.

Egyszer aztán, de akkor már erősen sirtatták a fák — nagy sárga levél-könny-cseppüket sírva — a buja nyarat, éppen a délelőtti órák idején, nyolc-tíz ember csapta ki a tantenem ajtaját, s szétvetett lábál állva meg az asztal előtt, se adj isten, se jónapot, csak ráripakodtak a tanítóra, hogy — Maga tán nem tudja, mi történik az országban?

A tanító bácsi értetlenül nézett a feldúlt arcú jövevényekre. Nem szólt, csak feléjük fordult a padok közül, s nyugodtan végignézett rajtuk.

Kettőn az emberek közül bőrkabát volt, de csak olyan rövidebb fajta, rajta vadászpuska, s a sarka meg a kalap mindnek a fején maradt. Hosszan nézte őket, mint aki tudja isten, mióta nem látott embert, aztán karját a mellén keresztbe fonva, szemével kísé hunyorogva, fagoltan ejtve a szót, mondta:

— Nem, nem tudom, mi történt!
— Hazudik — lépett közelebb az egyik bőrkabátos.

— Ne meséljen! Nem gyerekekkel áll szemben.

— Válasszon, kommunista-e vagy sem?

A tanító bácsi hallgatott. De a gyerekek is. Csend, csend, mély, mint a víz alatt. Csak a fali óra nem értett semmit. Az óra nem értett semmit. Az óra csak járt, mint tegnap, tik-tak, tik-tak... Sehol moccanás. A gyerekek rémült szemmel, hátratett kézzel szorultak bele a padokba.

Igy beszélni a tanító bácsival! Ilyen hangon! Meg, hogy kommunista-e? Jó ember, nagyon, nagyon jó ember, de nem is csak jó ember, hanem még annál is jobb. Olyan, mintha apjuk lenne. Örök-ké csak simogatni szeretnék, csokolni, mint ahogy az erdőben élő anyjok az ózgidákat szokta, mint ahogy soha tán még az anyjukat se csókolták eddig.

A bőrkabátos únta a hallgatást, idegesen lépett előre, a puskái nagy karéjban akasztva le a válláról és ordítani kezdett.

— De azonnal pucoljon, míg szépen van dolga, és köszönjem, hogy szépszerivel mehet!

— Pimasz! Ő nem tudja, hogy sztrájk van?!

A tanító nem mozdult. A puskás a csövel közeledett hozzá.

— Pucolj, pucolj, te, mert szétlőlek, mint a rongyot, te... te!... Minden szem ráfeszült a két emberre, a pupillák kitágultak, mint a nagykapu, ha belefúj a vihar, csaknem kiszakadtak a göd-reikből.

— Neem! — sikoltotta el magát egy véznább, kis szöghajú lány, — ne bántsák! — s a tanító nyakába csimpaszkodott, csontos kis alakjával takarva el a tanító mellett, és sivalkodott, mint akít vernek.

Erre a többiek is felugráltak, visongva, sűrűn ugráltak körül a tanítót, s egy kupacban nyüzsgöttek körülötte, mintha csak játszanának, még a bőrkabátost is majd levették lábáról a nagy tolongásban.

A puskás kiabálni kezdett, de senki sem tudta, mit beszél, mert elnyelte a lármá.

A tanítón meg csüngtek környezőkörül a gyerekek, a nyakába kapaszkodva, mint fogason a ruhák, kezét fogták, lábát ölelték a körülötte guggolók, s lassan-lassan csöndesedni kezdett a zaj.

A puskások kiódalogtak, a tanító meg lerokadt az egyik rozoga kis padra, arcát karjába temette, erős vállát rángatta valami, valami hatalmas indulat, mely még könnyeit is kiszította szeméből. Nem hangosan sírt, csak úgy magába fojtva. A gyerekek meg nem tudtak mit kezdeni, csak álltak, mint melegben a kisbirkák. A lányok sírtak, de ők is csak csendesen.

Az udvaron feldobult az autó. A puskások elmentek.

Azóta újra hullanak a levelek.

F. DIÓSSZILÁGYI IBOLYA:

Hetvenen túl

Nagyanyámnak

Hetvenen túl és nyolcvanhoz közel
Az ember számolja, hogy mit visz el.

Mert minden nappal nőnek terhei,
És jobb a rosszat elfelejteni.

Nem vesz magára többé oly ruhát,
Amit levegni már csak gondot ad.

Házat nem épít itt magának már,
Még egy kis csöndes napsütésre vár.

Meghajtott feje szép alázata
Érett búzáknak fénylő bánata.

Elnézem hosszan, amint elmotoz,
Minden nap egy-egy új emléket hoz.

És gyermekinek látja arcomat,
S az életet, mely annyi harcot ad.

Vádját felejtí, búját vetkezi,
Oly súlytalan, s már árnya sincs neki.

A csillagos ég csillagrendjei
Lejönnek olykor felköszönteni.

Nagyvárad

HATVANI DÁNIEL:

Téli napsütés

Millió szikra vakít, fehér
tündérek táncolnak tornyosan,
libegve, lengve, játékosan.
Fém-kékbe hajlik az ág, zenél.

Ezüst csipkefodros hó felett
mesevilágot ringat a nap.
Fénykört húz a hógolyó, szalad
tiz-húsz vásott, sikongó gyerek.

Örömmel jajdul, rikólt a szán.
Zeng a január s február.

A fény bontja szívemben szirmai,
s a fényben a nyár!

SZEGEDI PAPRIKA

VLASICS KÁROLY,
a képzőművészek
nesztora

KOPASZ MÁRTA,
a plakátverseny
győztese

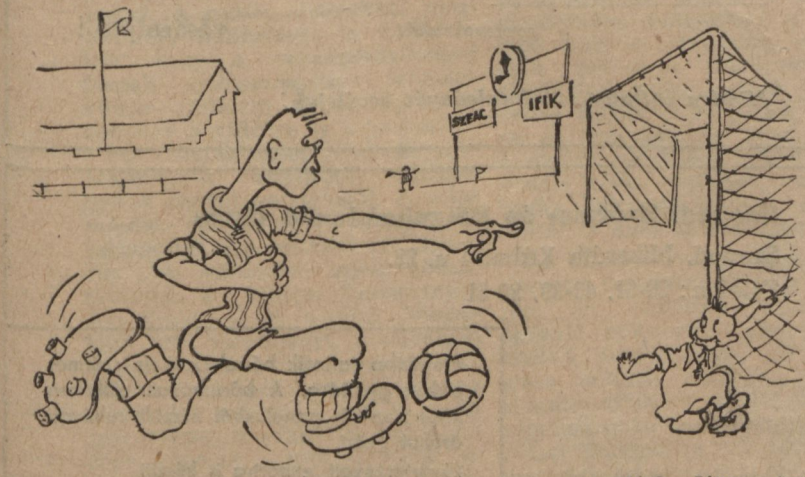
(Balázs G. Árpád rajzai)

PINTER JÁNOS,
az ifjú reménység

BIZOMERKÖZES:

SZEAC—Legifjabbak

SZEAC csatár: Na, most beadom a gólt!
Legifjabb: Moszt SZEACC!

VINCZE ANDRÁS,
az írók festője, a festők írója

NEHEZ egy ilyen közhellyel élni...

Azt hiszem, Tisztelt Olvasó, már Te is találkoztál vele. Főleg gyermekkorodból ismerős, s ha már felnőtt vagy, Te is szívesen használod.

Kissé értelmetlen dolog, de megmagyarázom. Teszem föl, a Petike nem szereti a tökfőzeléket, s jelzi, hogy olyan rossz, mint a bűn (ezt persze csak azért mondja, mert gyerek, meg azért, mert anyukától és apukától általában hallja). Mire Te, kedves szülő, kijelented: edd csak meg fiam, nem fogsz belehalni. A gyerek egy darabig kételkedik, az érv helyességén aztán mégsem eszi meg, mert rájön, hogy akkor sem hal meg, ha ott hagyja. (Legfeljebb kap egy pofont).

Azután Petike nagyobb lesz és szeretné az új ingét felvenni, mire anyuka kijelenti: jó még a régi is, nem fogsz belehalni, ha abba mész. Petike, illetve most már Péter, kis-sé ideges lesz, de en-

gedelmesen kiveszi az új inget a szekrényből, mondván, hogy ami biztos, az biztos. Hátha mégis belehal.

S ez így megy tovább. Mikor 50 forintot kér az apjától színházjegyre, mert jó helyre akarja vinni a kislányt — a család fő jelzi, hogy testi épségük legkisebb mértékben sincs veszélyeztetve, ha tiz sorral hátrébb ülnek. Péter végig van sértve és anyjától kér még húsz forintot iskolai kirándulásra (mely aztán technikai okok miatt elmarad), és csak azért is az első sorba viszi imádottját. Amint persze később nagyon megbán, mert a dobtárája majd megrepedt az ústóbtárájától. De azért úton-útfélen dicsekszik a dologgal...

Van aztán ennek a közhellynek egy szolidabb változata is, amikor csak azt mondják: "...nem fog felírni a rendőr". Például: Csak menj a barna zakódba, azért, mert kopott, nem ír fel a rendőr.

Es most kérek, Kedves Olvasó, néhány szerény ötlettel hádd járuljak én is

kedvenc kitételeidhez. Ime:

1. Ha valakinek nem sikerül masnira kötni a cipőfűzőjét, s emiatt bosszús, a következő ajánlatos mondani: Ugyan, fiam, emiatt még nem pusztulnak ki a fókák Grönlandon. Kösd csak csomóra.

2. Ha az ing nyaka gyűrött, s viselője neuraszténia, ezt tartom a legcélszerűbbnek: Ne légy olyan kényes, majd a temetőben már nem fog izgatni, milyen a gallérod. (Javasolom, csak rugós dobótávolból.)

3. Esetleg szürke inghez lilássárga nyakkendőt ajánlász szerettednek, s ha ő ezt zokon veszi: Fiam, nagyon furcsa vagy, bezzeg mikor gyermekkorodban kikentéd a képed szilvalekvárral, nem sokat törődöttél a nyakkendőddel.

És a többi. S hogy lássák, hogy én sem vagyok kivétel e csapások alól, mikor ezt a kéziratot bemutattam szerkesztőmnak, azt mondta:

— Hát bizony, ezt nemigen tudjuk leközölni. De ebbe még nem fogsz belehalni.

Sigrai Gábor

TÁRSASUTAZÁS BOSZORKÁNYAUTÓBUSZON

SIVATAGI VÁMVIZSGÁLAT

Ventilla István rajzai.

NÉHÁNY SORBAN

MÓRA FERENC ÖSSZEGYÜJTÖTT MŰVEINEK első kötete, a **Vérem-Parasztjaim** kiadásával végre megindult a nagy író életművének 16 kötetre tervezett sorozata. Reméljük, hogy a Magvető Könyvkiadó most már rendszeres (és minél rövidebb) időközökben bocsátja útjára az egyes köteteket, melyeknek közönségsikere úgy hisszük, nem vitatható a várható húszezres példányszám mellett sem. A négytagú szerkesztő bizottság (Vajda László, Vajtai István, Madácsy László és Ertsey Péter) a kiadás előkészítésének nagyobbik részével már elkészült, s így semmi akadály a Móra-művek folyamatos megjelenésének. Úgy tudjuk, hogy a sorozat következő kötete az „Ének a búzamezőkről” lesz. A 16 kötetes életmű gondozója a sorozatszerkesztő Vajda László főiskolai tanár.

A JUHÁSZ GYULA EMLÉK-KÖNYV szerkesztésének szegedi munkálatai február végén befejeződtek. A Magvető Könyvkiadó II. negyedévi tervében szereplő dokumentum-gyűjtemény mintegy harminc albumalakú iven összegezi a nagy szegedi költő életére és műveire vonatkozó forrásanyagot. A jelentős irodalomtörténeti kiadvány tartalma az alábbi fejezetekre épül: I. Juhász Gyula művei a korabeli kritikák tükrében. II. A nagy költőhöz írott versek gyűjteménye. III. Kortársi visszamelékezések. IV. Emberi élet-költői út. (Arcok és szakaszok Juhász Gyula életéből). V. A költő levelesládája. VI. A költő életművének bibliográfiája. VII. Életrajzi kronológia. A könyv mintegy 130 fénykép-illusztrációja egyben az első, csaknem teljes Juhász-ikonográfiát nyújtja.

A SZOVJET HADSEREG fennállásának 40. évfordulója alkalmából városunk méltó díszünnepség keretében emlékezett meg e történelmi jelentőségű napról. A Nemzeti Színházban rendezett lelkes ünnepélyen, ahol városunk politikai, gazdasági és kulturális életének vezetői jelentek meg, és zsúfolásig megtelt a nézőtér az ünneplő dolgozókkal. Acs József honvédelezkedés méltatja a szovjet hadsereg történelmi érdemeit és népiért hozott véráldozatának felbecsülhetetlen szolgálatát a munkáshatalom megvédésében. Mezenov gárdaalezkedés, a szovjet hadsereg képviselőjében a kommunista párt és a hadvezetés szoros kapcsolatáról, a szovjet haza sikeres megvédésének feladatáról és a szocialista tábor fegyveres erőinek kölcsönös barátságáról beszélt, megköszönve Szeged város dolgozóinak e lelkes hangulatú ünneplést. Az ünnepség második részében nagysikerű kulturális műsor aratott forró sikert. E nagy nap emlékeztetett meg hűt barátai találkozózn vettek részt a szovjet hadsereg tagjai városunk néhány üzemének dolgozóival, és sokszere tömeg jelenlétében koszorúzták meg a hazánk felszabadulásáért életüket áldozó hős szovjet katonák emlékműveit Szeged dolgozóinak képviselői.

KÖNYVTÁRI KALAUZ jelent meg a Városi Somogyi Könyvtár kiadásában. A csinos kiállítású ismertető rövid áttekintést nyújt a könyvtár feladatairól, belső felépítéséről és gyűjtőköréről, és vázlatosan összefoglalja a nagyműltű könyvalapítvány történetét. A hasznos kalauzt bibliográfia zárja le, mely részben a könyvtár, részben pedig városunk múltjáról nyújt — a forrásanyagok felsorolásával — hasznos segítséget. Számos facsimile és fénykép illusztrálja a kiadványt, amelynek egyetlen szépséghibája a helyenként előforduló pongyola fogalmazás és stiláris következetlenség.

Brecht „Courage anyó” című színművét januárban egy bulgár színház is bemutatta.

IRODALMI ANKÉTON vitatták meg mai irodalmunk helyzetét a Tiszatáj szerkesztő bizottsága által meghívott résztvevők február 26-án az Egyetemi Diákklubban rendezett vitaseten. Dr. Bólya Lajos rektorhelyettes megnyitó szavai után dr. Király István egyetemi tanár tartott vitaindító előadást. Előadásának vezérfonala a szocialista-realista irodalom megerősödésének és a pártirányítás hatásos módjának lehetőségei köré szűződött. A vitavezető többször hangoztatta a Tiszatájban Kiss Lajos és Szabolcsi Gábor tollából megjelent s a vitasest anyagát képező két cikk mondanivalójának alapvető helyességét és szilárd eszmeiséget sugalló iránymutatását. Ugyanakkor hangoztatta az előadó, hogy a marxista világnézet annál hatásosabb és gyümölcsözőbb eredményeket terem, minél inkább a meggyőzés fegyverét használja a vitákban. Az ankét résztvevői helvesen teszik, ha ilyen szemszögből vitatják meg az ún. népiesség problémáját. Különös tekintettel Németh László „Magyar műhelyére” — fejezte be vitaindító előadását Király elvtárs. A felszólalások zöme alkotó módon segítette a vitasest anyagának célszerű feldolgozását, és nagyban hozzájárult az egységes nézetek kialakításához irodalmunk mai helyzetének legfontosabb kérdéseiben.

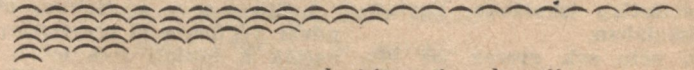
A SZEGEDI HÁZIIPARI TERMELŐ SZÖVETKEZET

minőségi szőnyeg, kötöttáru, varottáru, fonásáru

és egyéb közhasználatú cikkek termelésével áll a vásárlóközönség rendelkezésére. Készítményeink a szegedi állami vállalatok kiskereskedelmi boltjaiban szerezhetők be

A Szegedi Fürdők és Hőforrás Vállalat

szeretettel várja a város dagozóit. A thermál-fürdők vizét 52 fokos természetes gyógyforrás szolgáltatja. Modernül berendezett víz- és iszapgyógyintézet, hidegvíz gyógyintézet, villany, kénes, szénsavas és kádfürdő, nedves gőz- és forró léghkamrák, gyógymasszázs

Sportolók részére fedett uszoda

Az egész országban ismertek a

SZEGEDI CIPŐGYÁR

jóminőségű porótalpas női félcipői, ragasztott talpú női szandáljai, valamint fiú és leányka cipői

Vásárolja Ön is a Szegedi Cipőgyár készítményeit!

A SZEGEDI FÉRFI ÉS NŐI Divatszabó v.

SZÉCHENYI TÉR 17.

GYÁRT:

mértékutáni női és férfi ruhákat, egyenruhákat, valamint férfi és női felsőruházati konfekcióit

BÚTOR Modern- és stílbútor, kárpitosmunkák, üzletberendezés

DEKORÁCIÓ Kiállítások kivitelezése és tervezése, művészi himzett zászlók és egyéb himzések, kirakattervezés

CÍMFESTÉS Cégtáblák, feliratok, táblók művészi kivitelezése

Szegedi Dekoráció és Vegyesipari Vállalat

Szeged, Klauzál tér 7.

SZEGEDI ÉPÍTŐIPARI KTSZ

Új telephely: BRÜSSZELI KÖRÜT 8.
Telefon: 20-43, 20-27

VÁLLAL: minémmű építési munkát, tartarozást, lakásfestést, bútortestést, címfestő munkát, asztalos munkát, vízzerelési és bádógos munkát stb.

Kiváló kisipari minőség!

Szegedi Fodrász és Kosmetikai Ktsz

Férfi és női fodrászat
Arc- és kézápolás

Fő üzleteink: Széchenyi tér 3., Takaréktár u. 2., Kállai Ödön u. 8., Dugonics tér 3-5., Április 4. útja 11.

Cyrs és pontos kiszolgálás!

A Szegedi Tudományos Eszközök Termelő Ksz

Szeged, Lenin krt. 54. T.: 41-45.

KÉSZIT: tudományos, iskolai szemléltető eszközöket, oktató játékokat, nemes propaganda cikkeket, kirakati és próbabábákat

Export minőségű készítményei anyaguknál és kivitelezésükkel fogva a kívánt célra a legalkalmasabbak

TISZATÁJ

A szegedi írók munkaközösségének lapja
Szerkesztő: a szerkesztő bizottság
Felelős szerkesztő: dr. Szabolcsi Gábor
Szerkesztő: Somjai László
Szerkesztőség és kiadóhivatal
Szeged, Vörösmarty uca 7.
Telefon: 35-86 Postafiók: 46
Szegedi Nyomda Vállalat
Felelős vezető: Vincze György

Méterárut,

divatárut,

kész férfi,

női és

gyermekruhát

A SZEGEDI RUHÁZATI BOLT szaküzleteiből

vásároljon!

Minden vállalat textilutalványát beváltjuk!

Szegedi Szőrme- és Bőrruhakészítő Üzem

Szeged, Mikszáth Kálmán u. 22.
Telefon: 20-31, 43-39, 23-51

Profiljába tartozik bőrruházati és szőrme cikkek gyártása. A bőrruházati cikkeken kívül irha- és panoluxból készült ruházati árukat gyárt
Gyártmányait exportra is készíti
Gyártmányai a legjobb minőségben készülnek és a legigényesebb ízlést is kielégítik

UTAZZ VELÜNK

a TTIT és a TISZATÁJ országjáró sorsjegye

1957. MÁRCIUS

Beküldő:

Lakik: